
MAHETOIDU-TEEMALINE KÜSITLUS TALLINLASTE SEAS

Tallinna elanike küsitlusuuring

Tellija: Tallinna Linnakantselei

Märts 2018

Turu-uuringute AS
Pärnu mnt 102, A- korpus, 10116 Tallinn
Tel: +372 585 29 700
post@туру-uuringute.ee
www.turu-uuringute.eu

 Tallinn

Turu-uuringute AS

SISUKORD

SISUKORD	2
KÜSITLUSE TAUST	3
Valim	3
Küsitlustöö	4
Andmetöötlus	4
Teostajad	5
Vastajaskonna struktuur	6
UURINGU TULEMUSED	8
1. Teadlikkus mahetoidust ja öko-/mahemärgistest.....	8
1.1 Teadlikkus öko-/mahemärgistest	8
1.2 Teadlikkus mahetoidust	11
2. Mahetoidu tarbimine.....	12
2.1. Mahetoidu ostmise sagedus.....	13
2.2. Mahetoidu osatähtsus leibkonna toidukorvis.....	15
3. Suhtumine mahetoidu pakkumisse koolides ja lasteaedades.....	17
3.1. Suhtumine mahetoidu pakkumisse koolides ja lasteaedades.....	17
3.2. Suhtumine liha- ja kalavaba päeva sisseviimisesse koolides ja lasteaedades	21
KOKKUVÕTE	23

Lisa 1. Eestikeelne küsitlusankeet

KÜSITLUSE TAUST

Käesolev uuringuraport on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt **7. – 15. märtsil 2018** läbi viidud veebiküsitluse tulemuste põhjal. Raport esitatakse **Tallinna Linnakantseleile**.

Küsitlusuuringu eesmärgiks oli anda ülevaade Tallinna elanike mahetoidu-alasest teadlikkusest ja hoiakutest. Uuring hõlmas järgnevaid teemasid:

- Teadlikkus mahetoidust, EL-i mahelogost ja Eesti ökomärgisest;
- Mahetoidu ostmine ja tarbimine;
- Suhtumine mahetoidu pakkumisse Tallinna lasteaedades ja koolides, valmidus haridusasutuses pakutava mahetoidu eest juurde maksta;
- Suhtumine liha- ja kalavaba päeva sisseviimisesse Tallinna lasteaedades ja koolides kord nädalas.

Üksikute teemade puhul on raportis kasutatud võrdlusandmeid Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt läbi viidud uuringust „Eesti elanike toidukaupade ostueelistused ja hoiakud“ (2016).¹

Küsitlusuuringu raport koosneb küsitlusuuringu tausta ja metoodika ülevaatest, põhitulemustest ja kokkuvõttest. Lisas on toodud eestikeelne küsitlusankeet.

Valim

Küsitlusuuringu üldkogumi moodustasid **15–74aastased Tallinna registreeritud elanikud**. Rahvastikuregistri andmetel oli Tallinnas 01.01.2018 seisuga 15–74aastaseid elanikke 339 742.²

Uuringu planeeritud valimi suurus oli 500 vastajat ja tegelikuks valimi suuruseks kujunes 504 vastajat. Tulemuste laiendamisel üldkogumile tekkida võiva maksimaalse valimivea suurus jääb üldkogumi proportsioone järgiva valimi korral sellise valimi suuruse puhul 95%-lisel usaldusnivool 4,36% piiresse (väiksemate gruppide, nt naised-mehed vaatlemisel võib viga olla suurem).

Valimi moodustamisel seati eesmärgiks küsitleda igas linnaosas vähemalt 40 vastajat, vähendades proportsionaalselt suuremate linnaosade vastajate arvu. Tulemuste esitamisel kõigi pealinlaste kohta kaaluti andmed vastavusse linnaosade tegeliku elanike arvuga, lähtudes Rahvastikuregistri andmetest.

¹ Allikas: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2016/uuring-2016-ostueelistused.pdf>

² Allikas: <http://www.tallinn.ee/est/Tallinn-arvudes> (Excel-tabelid, andmeid vaadatud 05.03.2018).

Küsitlustöö

Andmekogumine viidi läbi veebiküsitlusena, kasutades Turu-uuringute AS-i veebipaneeli. Seisuga 01.01.2015 moodustasid 16–74aastastest pealinlastest 91,3% internetikasutajad (allikas: Tallinn Arvudes 2018), seega on internetikasutajate osatähtsus üldkogumis piisavalt suur, et võimaldada andmekogumist veebis. Küsitlusankeet on esitatud raporti [lisas 1](#).

Andmetöötlus

Pärast küsitluse lõppemist võrreldi küsitletute jagunemist soo, vanuserühma, rahvuse ning elukoha (linnaosa) alusel valimis ettenähtuga ja teostati andmete kaalumise teoreetilise mudeliga vastavaks. Kaalumata ja kaalutud valimite profiilid ning üldkogumi struktuur (kaalumise aluseks võetud mudel) on esitatud [tabelis 1](#). Uuringutulemuste töötlemiseks kasutati andmetöötluspaketti *SPSS for Windows 24.0*.

Kaalumise käigus vähendati valimis eelkõige väikseima elanike arvuga linnaosa – Pirita – vastajate proportsiooni (linnaosade lõikes oli valim moodustatud teadlikult ebaproportsionaalsena, tagamaks piisavat arvu vastajaid ka väiksemate linnaosade kohta üldistuste tegemisel). Täpsem kaalutud valimi profiil on esitatud [joonistel 1 ja 2](#).

Tabel 1. Valimi ja üldkogumi profiilid (%)

	Kaalumata valim (%)	Kaalutud valim (%)	Üldkogum - Rahvastikuregistri andmed seisuga 01.01.2018 (%) ³
SUGU			
Mees	45,4%	46,3%	46,3%
Naine	54,6%	53,7%	53,7%
VANUSERÜHM			
15–29 a.	21,8%	23,8%	23,8%
30–39 a.	23,2%	22,6%	22,6%
40–59 a.	33,1%	33,9%	33,9%
60–74 a.	21,8%	19,7%	19,7%
RAHVUS			
Eesti	55,2%	53,3%	53,3%
Muu	44,8%	46,7%	46,7%
LINNAOSA			
Põhja-Tallinn	11,7%	13,7%	13,7%
Haabersti/ Õismäe	9,9%	9,9%	9,9%
Kesklinn	14,5%	14,4%	14,4%
Kristiine	7,9%	7,4%	7,4%
Lasnamäe	26,0%	27,2%	27,2%
Pirita/Merivälja	7,9%	4,1%	4,1%
Mustamäe	14,1%	14,7%	14,7%
Nõmme	7,9%	8,6%	8,6%

³ Allikas: <http://www.tallinn.ee/est/Tallinn-arvudes> (Excel-tabelid, andmeid vaadatud 05.03.2018).

Raporti tekstis on esile toodud rühmade vahelised erinevused, mis on usaldusnivool 95% statistiliselt olulised. Juhul, kui andmed ei võimaldanud kinnitada erinevuste statistilist olulisust, pole võrdlusi tekstis esitatud.

Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

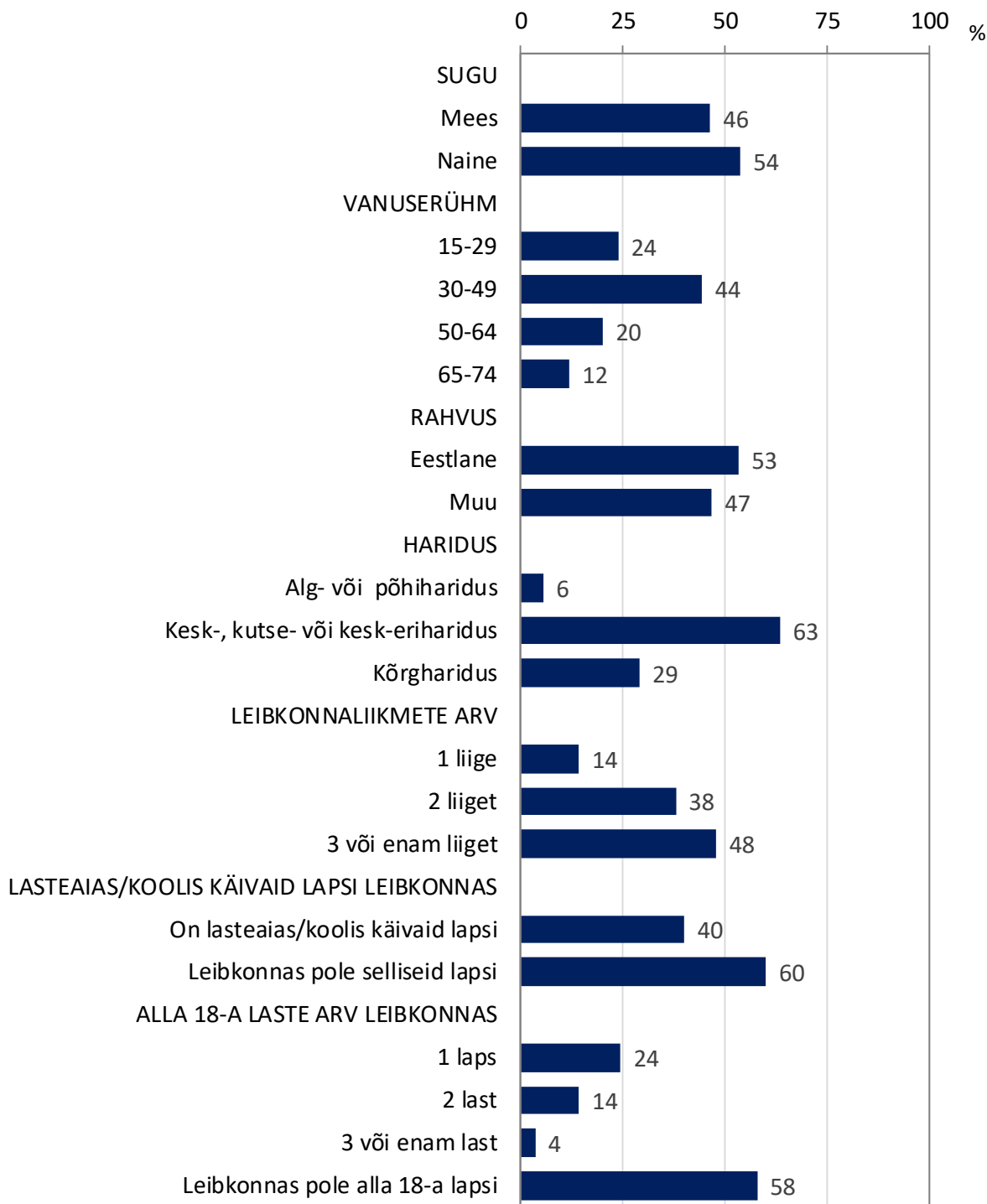
▪ Projekti juhtimine, analüüs:	Vaike Vainu
▪ Programmeerimine, andmetöötlus:	Irina Strapatsšuk
▪ Tabeltöötlus:	Reijo Pohl
▪ Valim/küsitlustöö haldamine:	Tõnis Ormisson
▪ Avatud vastuste kodeerimine ja raporti keeleline toimetamine:	Hella Kaldaru

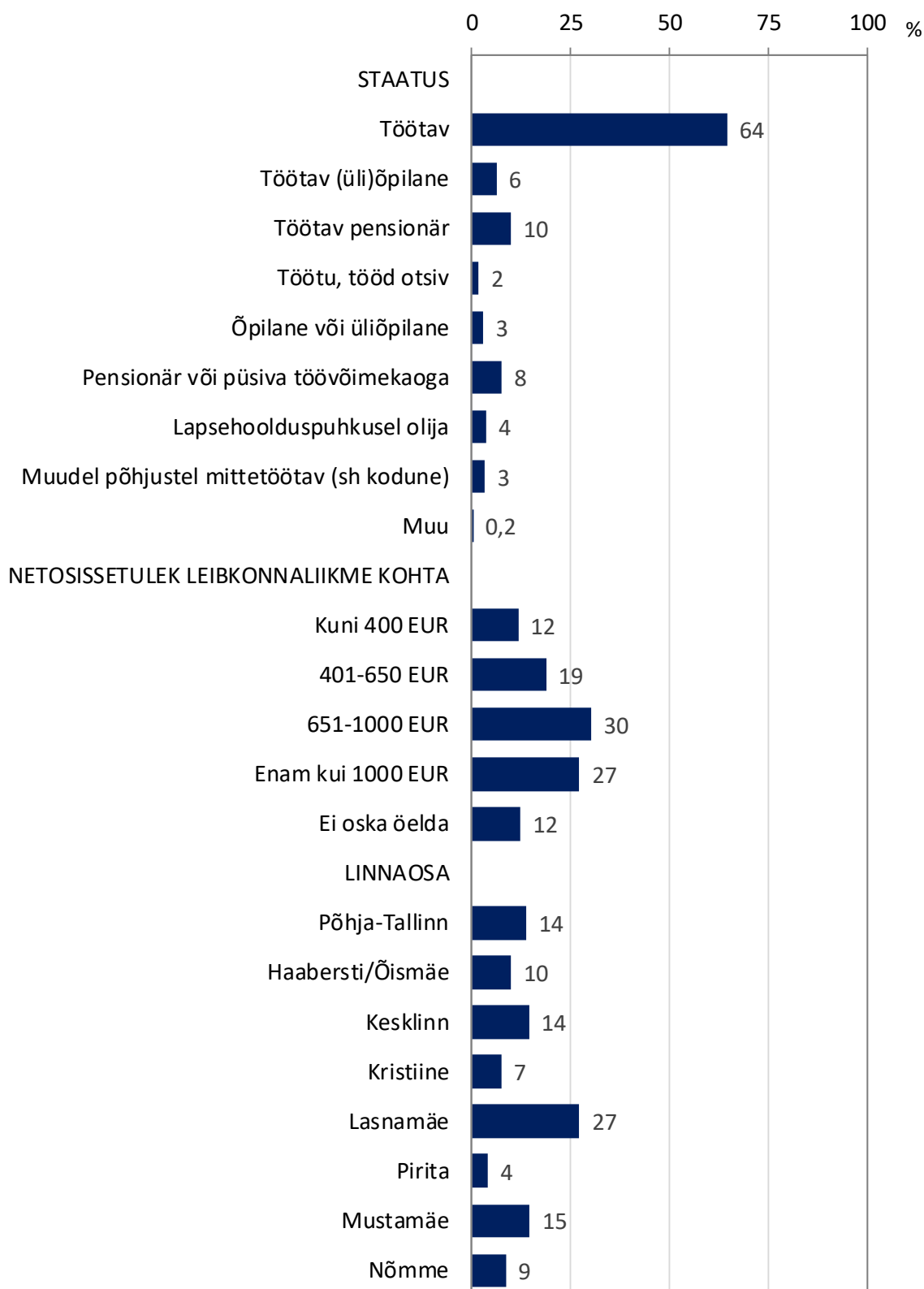
Uuringu koordinaator Tallinna Linnakantseleist:

Liina Kilemit

Vastajaskonna struktuur

Joonis 1. Vastajaskonna struktuur, kaalutud andmed (% , n=500)

Joonis 2. Vastajaskonna struktuur (leibkonnad), kaalutud andmed (%) (n=500)

UURINGU TULEMUSED

1. Teadlikkus mahetoidust ja öko-/mahemärgistest

Esimese teemana uuriti tallinlaste teadlikkust Euroopa Liidu mahelogost ja Eesti ökomärgisest – kas neid märgistusi on toidukaupadel märgatud ning mida peetakse nende tähenduseks. Samuti küsiti vastajailt, mis on nende arvates mahetoit ehk ökoloogiline toit.

1.1 Teadlikkus öko-/mahemärgistest

Mahe- ehk ökotoidu märgistamiseks kasutatakse Eestis Euroopa Liidu mahelogo ja Eesti ökomärki. EL-i mahelogo kasutamine on alates juulist 2010 kõigil mahetoodetel kohustuslik ning lisaks sellele võib, aga pole kohustuslik tootel kasutada ka Eesti riiklikku ökomärki.⁴

Varasemate uuringute andmetel on nimetatud toidumärgiste märgatavus olnud pigem tagasihoidlik. 2016. aastal läbi viidud elanikkonnaküsitluse andmetel oli EL-i mahelogo märganud 45% ja Eesti ökomärki 46% küsitletutest.⁵ Käesoleva küsitluse andmetel on EL mahelogo märgatavus tallinlaste seas sarnane 2016. a elanikkonnaküsitluse tulemustele, kuid Eesti ökomärgise puhul on see kõrgem: EL-i mahelogo on märganud 46% ja Eesti ökomärgist 66% pealinlastest. Tallinnas elavate mitte-eestlaste seas on kummagi märgise märkajaid 15-16 protsendipunkti võrra vähem kui eestlaste seas. Samuti on kummagi märgise märkajate osakaal naiste seas suurem kui meeste seas: EL-i mahelogo on näinud 51% naistest ja 40% meestest, Eesti ökomärgist aga 77% naistest ja 53% meestest (Joonis 3).

EL-i mahelogo märkajate osakaal on seda kõrgem, mida noorema vanuserühmaga on tegu, kuid Eesti ökomärgi märkajate osakaal on erinevates vanuserühmades samal tasemel. EL-i mahelogo märgatavus on keskmisest pisut madalam peredes, kus netosissetulek leibkonnaliikme kohta jääb 650 euro piiresse (logo märkajaid 35%).

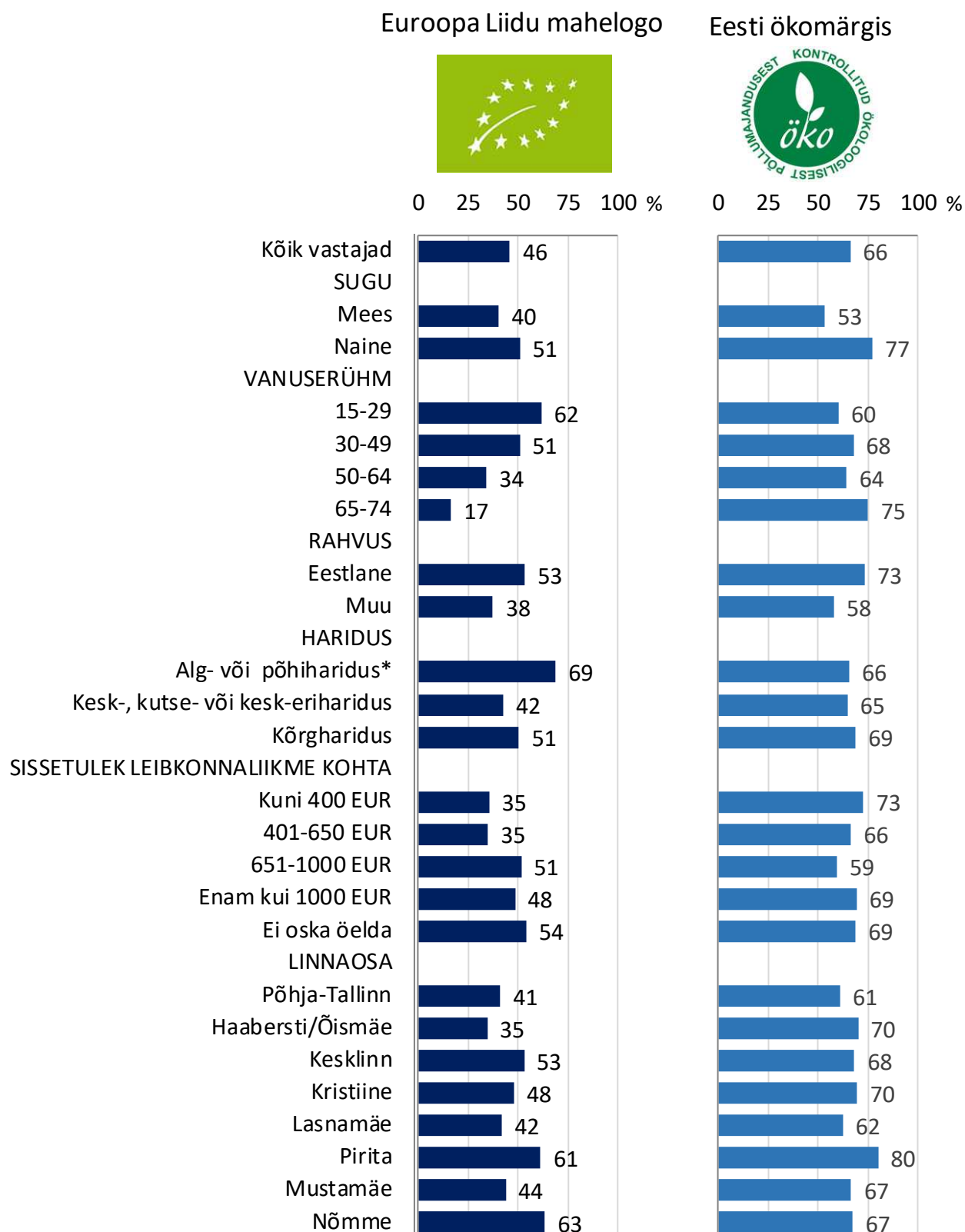
Linnaosade võrdlust raskendab asjaolu, et üksikutes linnaosades on valim suhteliselt väike, kuid siiski viitavad tulemused sellele, et EL-i mahelogo märkajate osakaal on mõnevõrra kõrgem Nõmmel (63%) ja Pirital (61%) ning Eesti ökomärgise märkajate osakaal samuti Pirital (80%).

⁴ Allikas: <http://www.maheklubi.ee/margistus/>

⁵ Allikas: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2016/uuring-2016-ostueelistused.pdf>

Joonis 3. EL-i mahelogo ja Eesti ökomärgise märkajate osakaal (%) (n=kõik vastajad)

* Vastajaid oli antud rühmas üldistuste tegemiseks liiga vähe

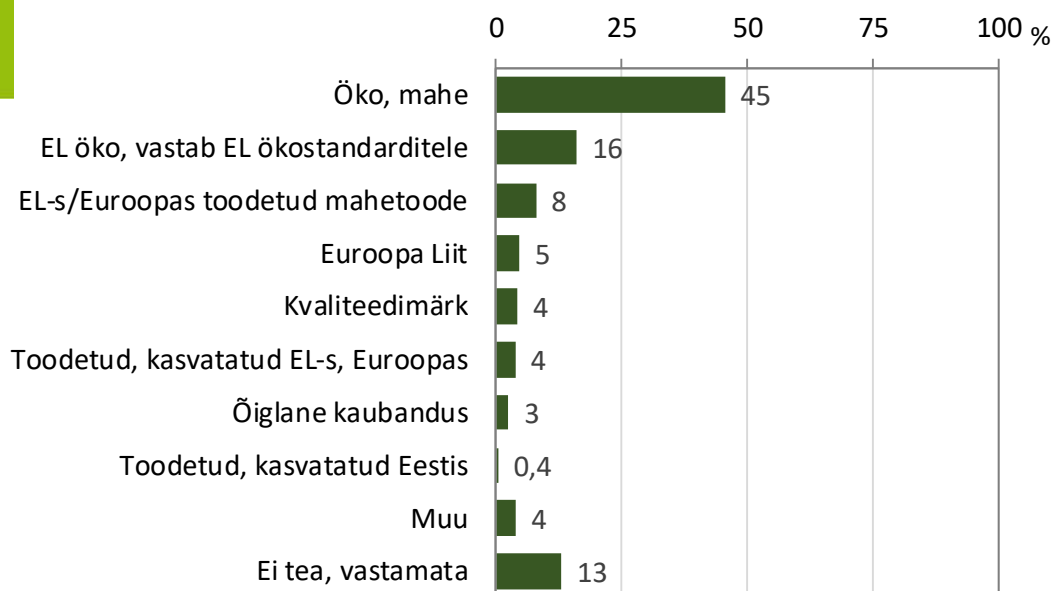
Vastajatel, kes olid kas EL-i mahelogo või Eesti ökomärgist toidukaupadel märganud, paluti vabas vormis öelda, mida need märgid nende arvates tähistavad.

EL-i mahelogo seostas Euroopa Liiduga 32% ja öko- või mahetoodetega 45% küsitletutest. Mõned vastajad nimetasid märgistust ka lihtsalt kvaliteedimärgiks (4%) või seostasid seda õiglase kaubandusega (3%). 13% vastajaist, kes olid märgist toidukaupadel näinud, ei osanud märgisele mingit tähendust omistada (Joonis 4).

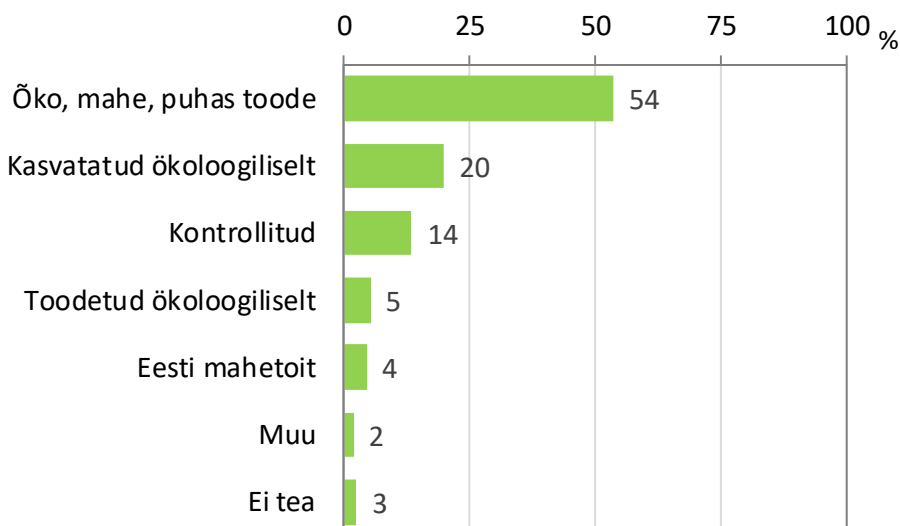
Eesti ökomärgise kohta arvasid ca pooled (54%) küsitletutest, et see tähistab öko/mahe või lihtsalt puhas toodet. Vastajaist viiendiku arvates näitab märgistus seda, et toode on ökoloogiliselt kasvatatud, 14% seostas märgist kvaliteedikontrolliga ja 5% ökoloogilise tootmisega. Vastajaist 4% sõnastas selgelt, et tegu on Eesti mahetoidu märgisega. Neid, kes olid märgist näinud, kuid ei osanud sellele mingit tähendust omistada, oli suhteliselt vähe – kõigest märkajatest vaid 3%.

Joonis 4. Euroopa Liidu mahelogo ja Eesti ökomärgise tähendus, spontaansed vastused (% , n=vastajad, kes olid vastavat märgistust toidukaupadel näinud)

Euroopa Liidu mahelogo tähendus, n=231

Eesti ökomärgise tähendus, n=337

1.2 Teadlikkus mahetoidust

Küsitluses uuriti ka seda, mida vastajad peavad mahetoiduks ehk ökoloogiliseks toiduks. Vastajaile esitati kaheksa vastusevarianti ning paluti neil nende seast märkida kõik sobivad. Sama teemat on kaardistanud ka Konjunktuuriinstituut Eesti elanike toidukaupade ostueelistuste ja hoiakute uuringus aastal 2016. Joonisel 5 on tulemused esitatud käesoleva, ainult tallinlasi hõlmava küsitluse ja 2016. a Konjunktuuriinstituudi poolt läbi viidud kogu elanikkonna küsitluse tulemuste võrdlusena.

Maaeluministeriumi veebilehel toodud info kohaselt klassifitseerub mahetoiduks toode, mille põllumajanduslikest koostisosadest vähemalt 95% on pärit mahepõllumajandusest ning mille saadused on kasvatatud mahepõllumajandusele ülemineku aja läbinud maal või pärinevad üleminekuaja läbinud loomadelt. Kõikidele tingimustele vastava mahetoote pakendil peab olema Euroopa Liidu mahelogo, päritolutähis ja järelevalveasutuse kood. Lisaks võib kasutada ka Eesti ökomärki.⁶

Maaeluministeriumi tellimusel valminud veebilehel mahetoit.eu nimetatakse mahetoiduks tervislikku ja puhast toitu, mis ei sisalda geneetiliselt muundatud organisme (GMO-sid) ega kunstlikke värvi-, maitse- ega lõhnaaineid. Ka siin rõhutatakse, et mahemärki kandvas mahetootes peab vähemalt 95% koostisosadest olema pärit mahepõllumajandusest, kus pole kasutatud sünteetilisi taimekaitsevahendeid.⁷

Käesoleva küsitluse andmetel peavad tallinlased mahetoiduks eelkõige ise kasvatatud puhast toitu, mis on kasvatatud sünteetiliste väetiste ja taimekaitsevahenditeta (76% vastanutest). 69% tallinlastest peab mahetoiduks ka otse tunnustatud mahetootjalt (talust, väiketootjalt, turult) ostetud toiduaineid, 60% öko- või mahemärgistusega toiduaineid ja 55% ilma geneetiliselt muundatud organismideta (GMO-deta) toitu. Väiksem hulk oli vastajaid, kes pidasid mahetoiduks (ekskliivult) kõiki eripoest (mahe-, öko- või loodustoodete poest) ostetud toiduaineid (30%), kõiki otse tootjalt (talust väiketootjalt, turult) ostetud toiduaineid (29%) või kõiki toidusaaduseid, mis on Eestis kasvatatud (16%) või toodetud (11%) (Joonis 5).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tallinlaste arusaam mahetoidust kattub suures osas mahetoidu n-ö ametliku määratlusega, kuigi ise kasvatatud n-ö puhta toidu näol (mida valdav osa inimestest mahetoiduks peab) ei ole rangelt võttes siiski tegu mahetoiduga.

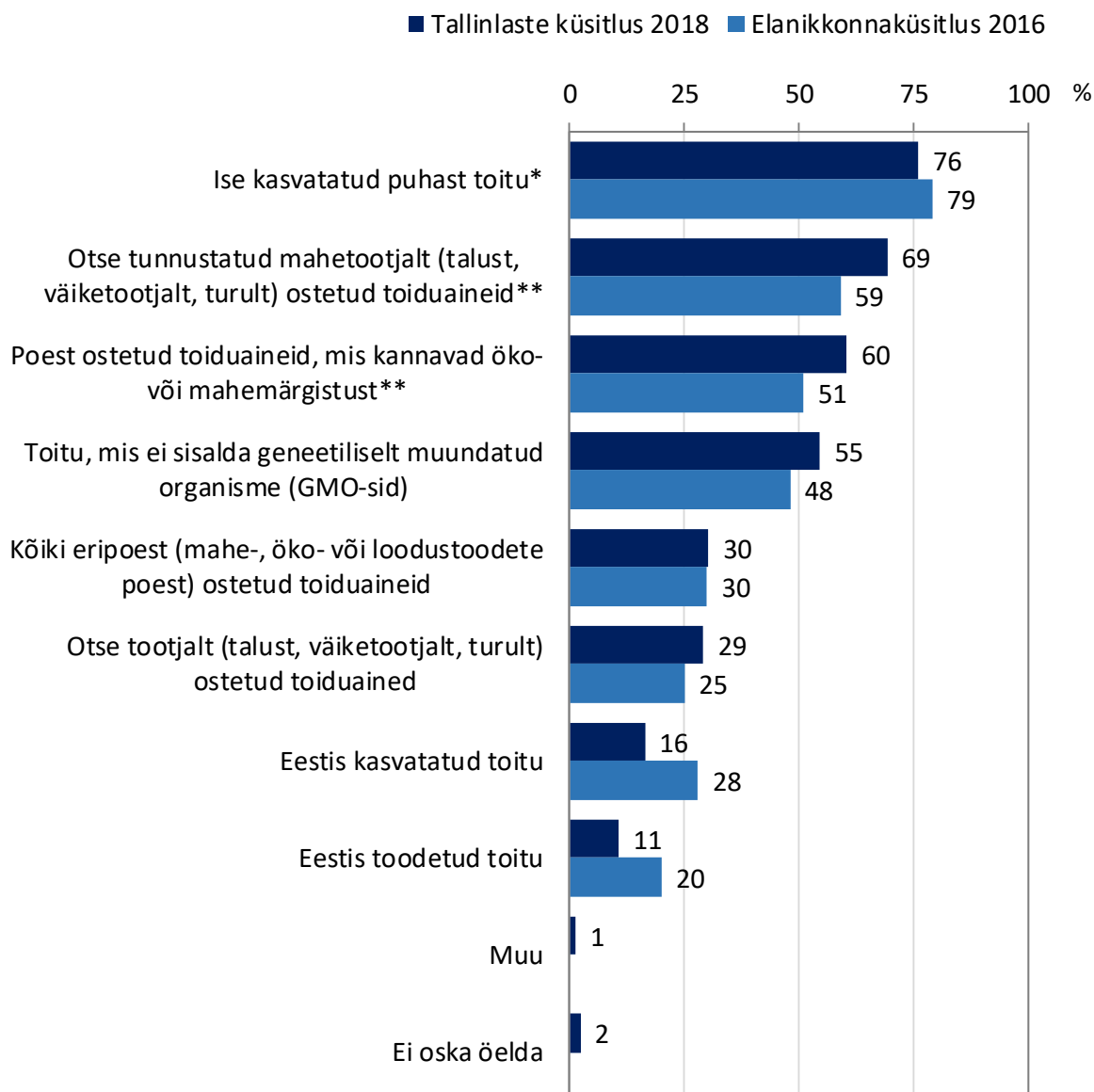
Konjunktuuriinstituudi 2016. aasta uuringu⁸ põhjal olid arusaamad mahetoidust kogu elanikkonnas eelkirjeldatule üldjoontes sarnased, kuid siiski oli kogu elanikkonna toonane teadlikkus mahetoidust pisut madalam kui tallinlaste teadlikkus käesolevas küsitluses.

Käesoleva küsitlusuuringu andmetel on Tallinnas elavate eestlaste teadlikkus mahetoidust kõrgem kui mitte-eestlastel: eestlased seostasid mahetoitu sagedamini ametlike sertifikaatidega, pidades mahetoiduks tunnustatud mahetootjalt ostetud toiduained (82% eestlastest ja 54% mitte-eestlastest) ning öko- või mahemärgistusega toiduaineid (70% eestlastest ja 49% mitte-eestlastest). Samuti pidasid eestlased sagedamini mahetoiduks ise kasvatatud puhast toitu (83% eestlastest ja 68% mitte-eestlastest).

⁶ Allikas: <https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/mahepollumajandus/margistamine>

⁷ Allikas: <http://www.mahetoit.eu/ee/mis-on-mahetoit.html>

Joonis 5. Mida Teie peate mahetoiduks ehk ökoloogiliseks toiduks? 2018. a tallinlaste küsitluse ja 2016. a kogu elanikkonna küsitluse⁹ tulemuste võrdlus (% , n=kõik vastajad)

* Ankeedis oli vastusevariandile lisatud täpsustus: „sünteesiliste väetiste ja taimekaitsevahenditeta“

** Ankeedis oli vastusevariandile lisatud täpsustus: „ei ole kasutatud mineraalset lämmastikväetist, geneetiliselt muundatud toorainet, tootmine on kontrollitud“

2. Mahetoidu tarbimine

Enne järgnevate küsimuste juurde suundumist teavitati vastajaid sellest, et mahetoiduks loetakse tunnustatud mahetootjate poolt toodetud tooteid, mis on kauplustes vastavalt märgistatud, näiteks EL mahepõllumajanduse märgi või Eesti ökomärgisega (vastajale kuvati ka vastavad märgised).

⁸ Allikas: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2016/uuring-2016-ostueelistused.pdf>

⁹ Allikas: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2016/uuring-2016-ostueelistused.pdf>

2.1. Mahetoidu ostmise sagedus

Tallinlastest 21% on viimase 12 kuu jooksul vähemalt kord nädalas (isiklikult) mahetoitu ostnud, sealjuures 2% ostab mahetoitu pea iga päev ja 19% kord või paar nädalas. Korra või paar kuus ostab mahetoitu 21% pealinlastest ning harvemini kui kord kuus viiendik. Üldse ei ole 12 kuu jooksul mahetoitu ostnud 15% tallinlastest. Suhteliselt suur osa küsitletutest (23%) ei osanud mahetoodete ostmise sagedust hinnata, mis viitab sellele, et mahetoodete tarbimist ei tähtsustata sedavõrd, et sellele eraldi tähelepanu pöörata (Joonis 6).

2016. aasta elanikkonnaküsitluse¹⁰ andmetel oli küsitlusele eelnenud aasta jooksul mahetoitu ostnud 65% eestimaalastest, sealjuures iganädalaselt 8% (võrdluseks: 2018. a tallinlaste küsitluses olid vastavad näitajad 62% ja 21%).

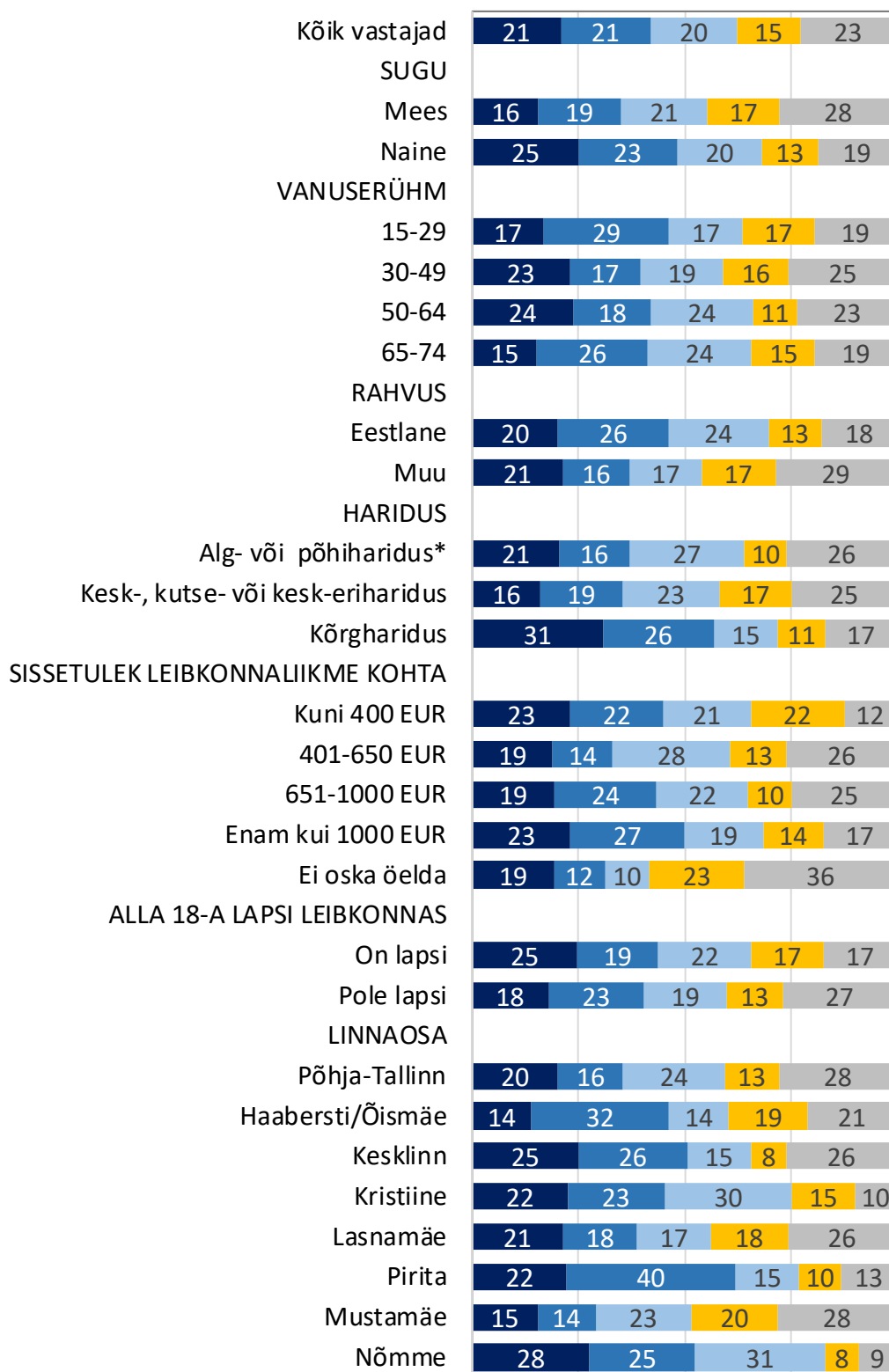
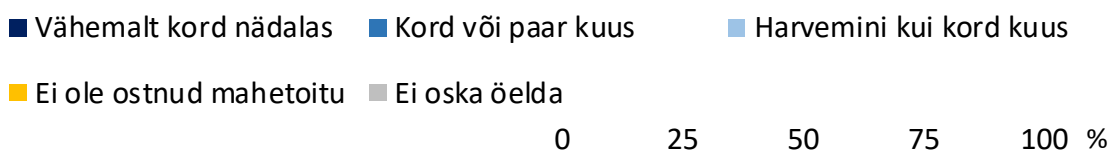
Taustühmade võrdluses on tallinlaste puhul mahetoidu iganädalaste ostjate osatähtsus naiste seas kõrgem kui meeste seas (naistest 25% ja meestest 16%). Samas ei osanud mehed naistest sagedamini mahetoidu ostmise sagedust hinnata, mis võib viidata sellele, et nad ei pööra antud tootegrupile niivõrd suurt tähelepanu kui naisterahvad.

Keskmisest sagedamini ostavad mahetooteid kõrgharidusega pealinlased, kelle seas on mahetoidu iganädalasi ostjaid 31%. Sissetulekurühmade ning lastega/lasteta leibkondade võrdluses selgesuunalisi trende ei ilmnenud.

---

¹⁰ Allikas: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2016/uuring-2016-ostueelistused.pdf>

Joonis 6. Kui sageli Te olete isiklikult viimase 12 kuu jooksul ostnud mahetoitu? (% , n=kõik vastajad)

* Vastajaid oli antud rühmas üldistuste tegemiseks liiga vähe

2.2. Mahetoidu osatähtsus leibkonna toidukorvis

Lisaks küsiti vastajatelt, kui suure osa tema leibkonna praegusest toidukorvist (ehk toidukaupadest, mida tema leibkond tarbib) moodustab mahetoit.

Arvestades mahetoidu suhteliselt kõrgemat hinda võrreldes suurtootjate toodetega¹¹, pole kuigi üllatav, et mahetoit moodustab leibkondade toidukorvist üldjuhul suhteliselt väikese osa. Leibkondi, kelle toidukorvist moodustab mahetoit enam kui poole, on Tallinnas vaid 8%. Tallinlastest 14 protsendil moodustab mahetoit 21-50% leibkonna toidukorvist, 14 protsendil 11-20% ja 26 protsendil kuni 10%. Pealinlastest 8%-i sõnul ei sisalda nende leibkonna toidukorv üldse mahetoitu ning 30% ei oska mahetoodete osakaalu oma leibkonna toidukorvis hinnata (Joonis 7).

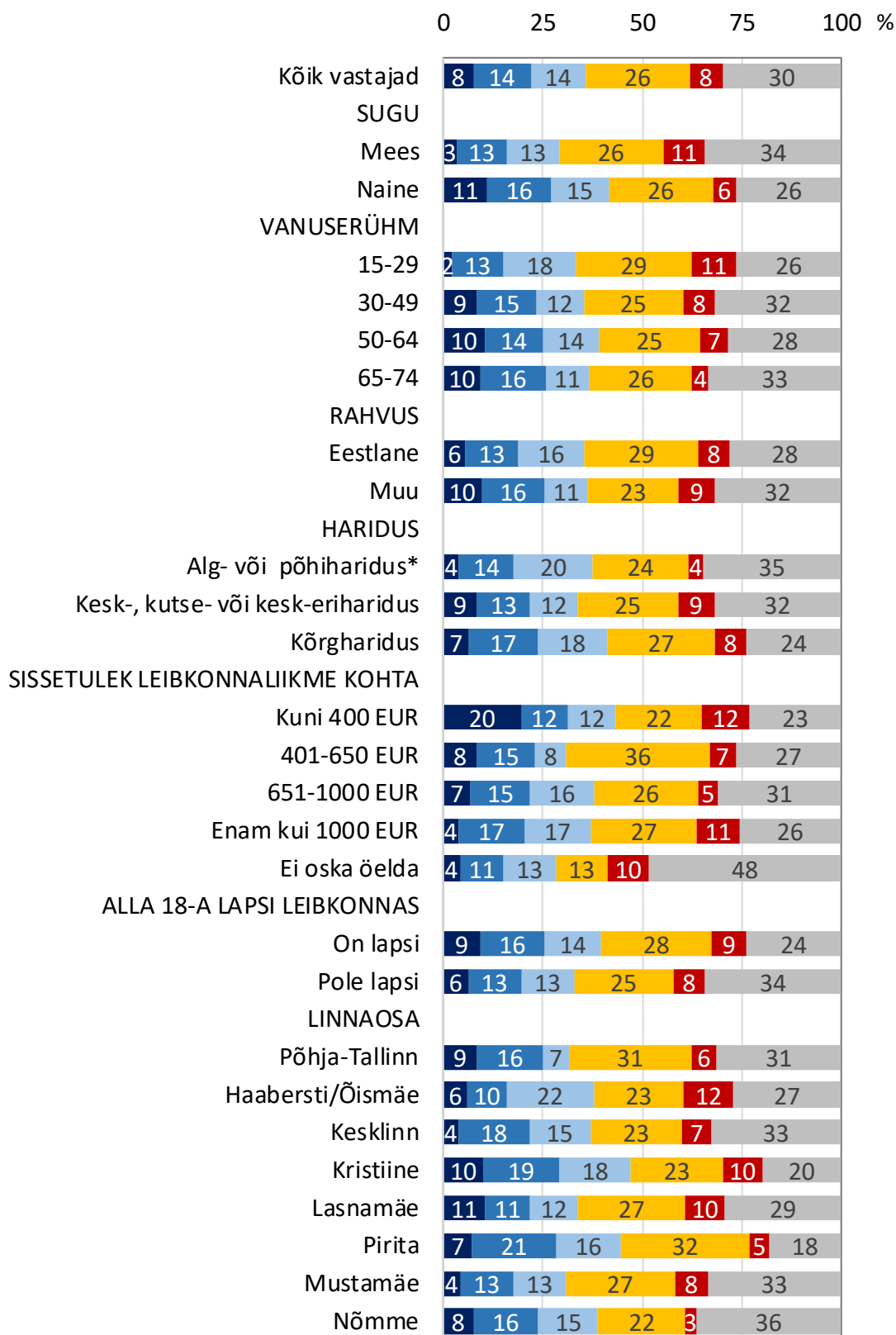
Suurema mahetoodete tarbimisega paistavad mõnevõrra üllatuslikult silma pereliikme kohta kuni 400-eurose netosissetulekuga tallinlased. Sellesse sissetulekurühma kuuluvad keskmisest sagedamini 30-39aastased, lastega pered ja pensionärid. Ei saa välistada, et mahetoiduna tõlgendasid vastajad siinkohal ka enda kasvatatud aiasaaduseid.

---

¹¹ Mahetoodete hinnavõrdlus tavatoodetega on leitav Konjunktuuriinstituudi uuringust „Eesti toidukaupade positsioon siseturul 2017. aastal“ (<https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2017/uuring-2017-toidukaupade-positsioon.pdf>)

Joonis 7. Kui suure osa Teie leibkonna praegusest toidukorvist moodustab mahetoitu? (% , n=kõik vastajad)

- 51-100%
- 21-50%
- 11-20%
- Kuni 10%
- Üldse ei tarbi mahetoitu
- Ei oska öelda

* Vastajaid oli antud rühmas üldistuste tegemiseks liiga vähe

3. Suhtumine mahetoidu pakkumisse koolides ja lasteaedades

Viimase teemana kaardistati, kuidas suhtuvad tallinlased ideesse hakata Tallinna lasteaedades ja koolides pakkuma mahetoitu. Vastajailt, kelle leibkonnas oli lasteaias või üldhariduskoolis käivaid lapsi, uuriti ka seda, kuidas suhtuksid nad sellesse, kui nende lapse lasteaed või kool läheks üle mahetoidule, ning milline on valmidus sellesse ise rahaliselt panustada. Kõigile vastajaile esitati küsimus ka selle kohta, kuid nad suhtuvad ideesse teha Tallinna lasteaedades ja koolides nädalas üks liha- ja kalavaba päev.

3.1. Suhtumine mahetoidu pakkumisse koolides ja lasteaedades

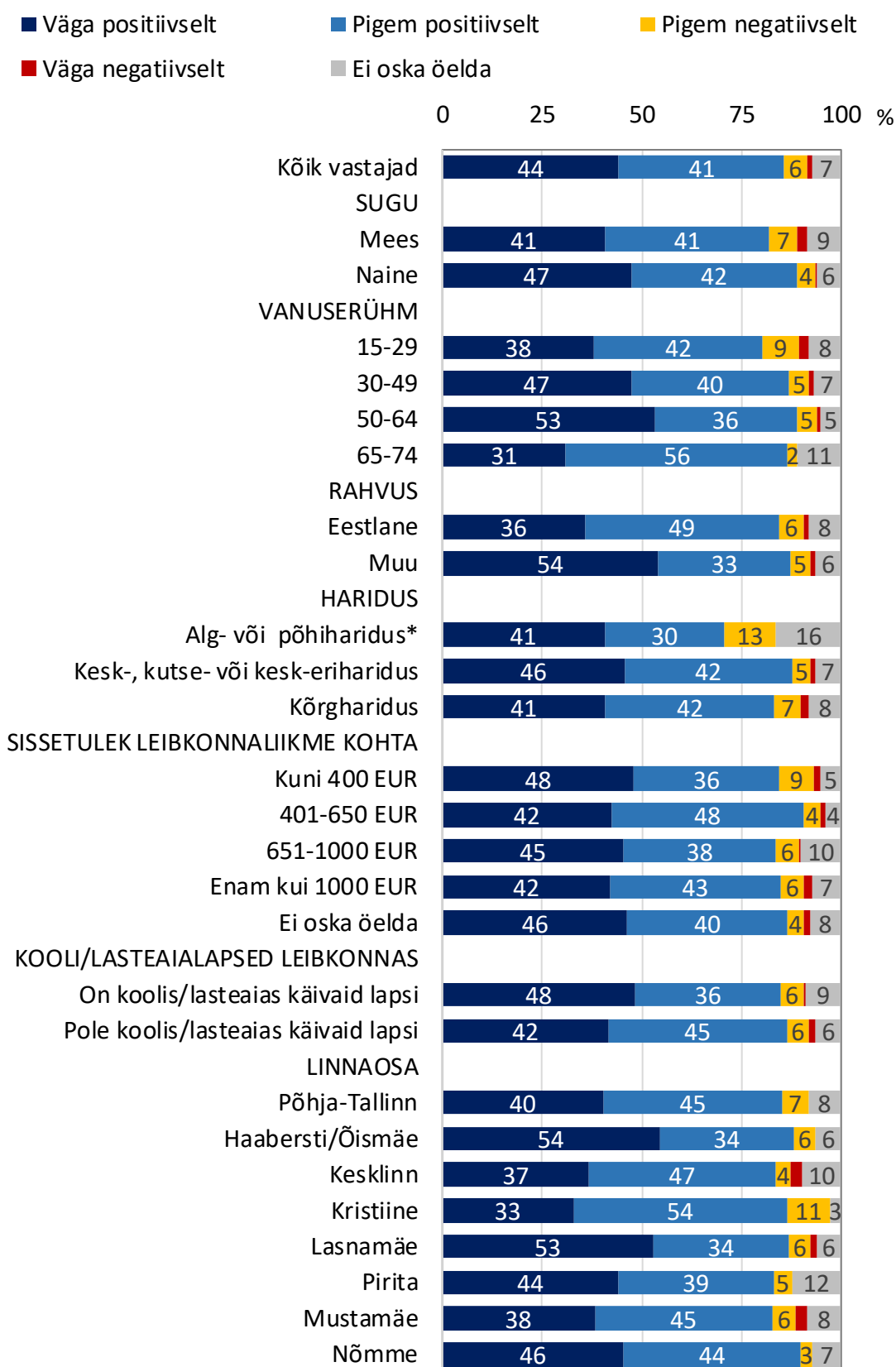
Ideesse hakata Tallinna lasteaedades ja koolides pakkuma lastele mahetoitu suhtub 86% pealinlastest positiivselt, sealjuures väga positiivseks peab seda ideed 44% ja pigem positiivseks 41% küsitletutest (Joonis 8).

Väga positiivset suhtumist väljendasid keskmisest sagedamini mitte-eestlased (54%) ja Lasnamäe elanikud (53%). Ka Haaberstis oli ideesse väga positiivselt suhtuvaid vastajaid sama palju kui Lasnamäel (54%), kuid valimi väiksuse tõttu (veapiir kuni 14%) pole antud linnaosa puhul erinevus koguväljundi keskväärtusest statistiliselt oluline. Toetus mahetoidu pakkumisse koolides ja lasteaedades on võrdsest kõrge nii nende tallinlaste seas, kelle leibkonnas on lasteaias või üldhariduskoolis käivaid lapsi kui ka nende seas, kelle leibkonnas selliseid lapsi pole.

Vastajail paluti oma positiivset või negatiivset suhtumist mahetoidu pakkumisse koolides ja lasteaedades ka vabas vormis põhjendada.

Positiivsest toodi kõige sagedamini esile seda, et mahetoit on tervislik ja kasulik (42% vastajatest), et mahetoidu pakkumise läbi saab lapsele õpetada õigeid söömisharjumusi (4%) ning et mahetoidu pakkumine toetab Eesti tootjaid (2%). Negatiivsest mainiti mahetoidu kallidust (12% vastajatest), kaheldi selles, kas pakutav toit ikka on mahe (3%), ei nähtud mahetoidu pakkumises erilist kasu/selle järele vajadust (2%), öeldi, et ka tavatoit on söödav ja laps peab sellega harjuma (1%) ning kaheldi mahetoidu eelistes ja kasus keskkonnale (1%). Muid märksõnu mainis 6% vastajaist ja 37% jättis põhjenduse andmata.

Joonis 8. Kuidas Te suhtute ideesse hakata Tallinna lasteaedades ja koolides pakkuma lastele mahetoitu? (% , n=kõik vastajad)

* Vastajaid oli antud rühmas üldistuste tegemiseks liiga vähe

Lisaks küsiti vastajailt, kes ütlesid oma leibkonnas olevat lasteaias või üldhariduskoolis käivaid lapsi, kuidas nad suhtuksid sellesse, kui nende lapse/laste lasteaed või kool läheks üle mahetoidule – kas nad toetaksid seda ka sel juhul, kui neil endil tuleks selle eest juurde maksta, või toetaksid vaid siis, kui selle eest tasub kohalik omavalitsus, või ei toeta seda ideed üldse.

Oma lapse lasteaia/kooli üleminekut mahetoidule toetab 87% küsitletutest, 6% on selle vastu ja 7% ei oma kindlat seisukohta. Samas pooldatakse mahetoidule üleminekut enamasti vaid sel juhul, kui selle eest maksab kohalik omavalitsus (51% vastajatest). Ise oleks valmis antud ettevõtmisesse rahaliselt panustama 36% küsitletutest (Joonis 9).

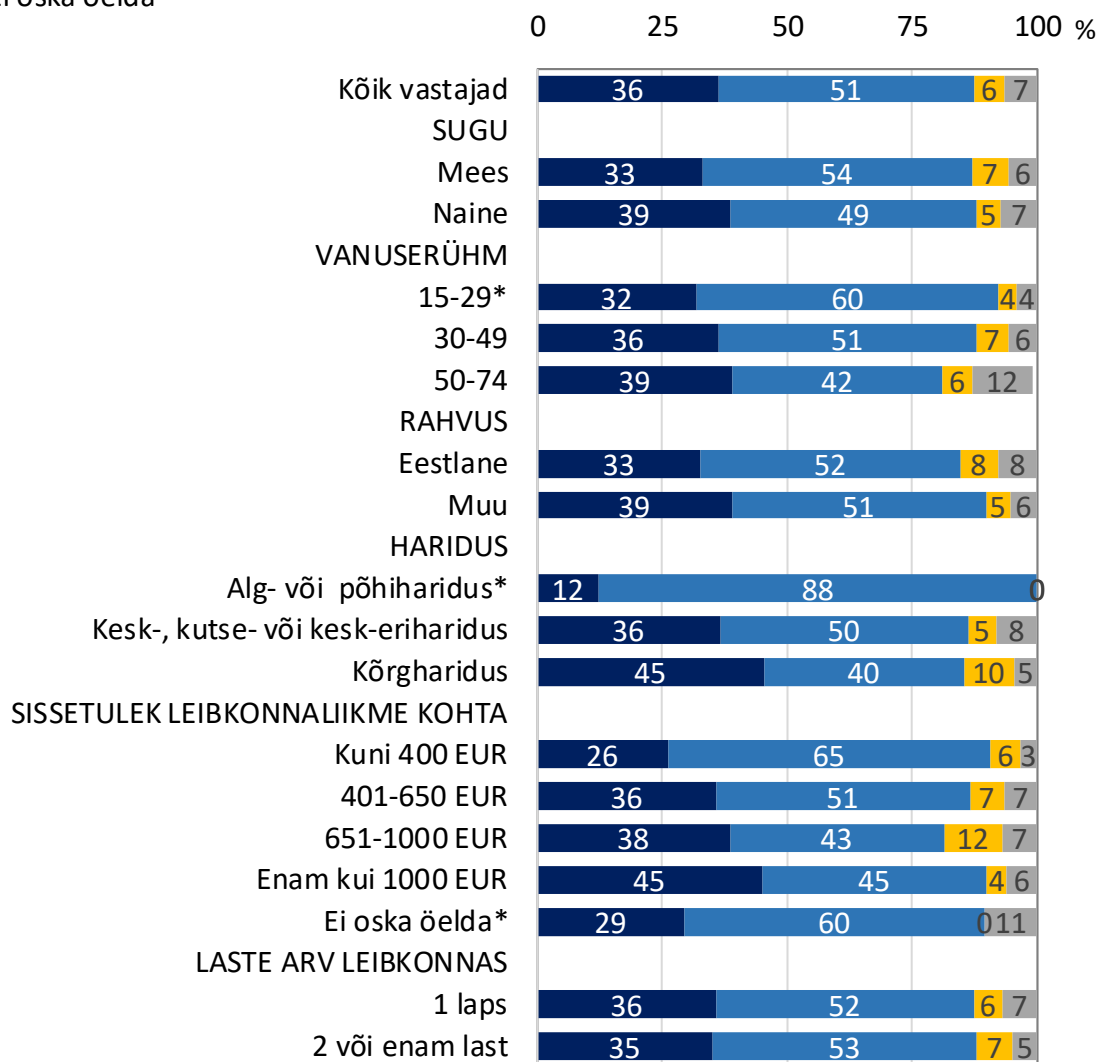
Tulemused viitavad sellele, et valmidus ise rahaliselt panustada võib olla kõrgem kõrghariduse või kõrge sissetulekuga elanike seas ning linnaositi Kesklinnas ja Pirital, kuid samas ei võimalda antud uuringu valimi väiksusest tulenev suur veapiir rühmade vahelisi erinevusi statistiliselt kinnitada.

Pooled vastajaist, kes oleksid nõus lapse kooli või lasteaia mahetoidule üleminekusse rahaliselt panustama, on valmis ühe lapse eest ühes kuus juurde maksma kuni 10 eurot, 38% 11-20 eurot, 10% 21-30 eurot ning vaid 3% enam kui 30 eurot.

Kuna antud küsimusele vastas vaid 74 vastajat, pole alamrühmade vaheline võrdlus valimi väiksuse tõttu võimalik.

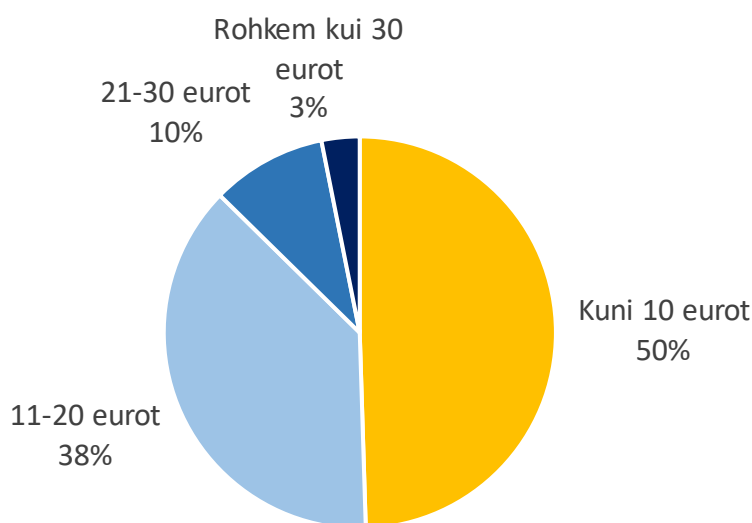
Joonis 9. Kuidas Te suhtuksite sellesse, kui Teie lapse/laste lasteaed või kool läheks üle mahetoidule? (% , n=200, vastajad, kelle leibkonnas on lasteaia- või üldhariduskoolis käivaid lapsi)

- Toetaksite mahetoidule üleminekut isegi siis, kui selle eest tuleks Teil juurde maksta
- Toetaksite seda ainult siis, kui selle eest maksab kohalik omavalitsus
- Ei toeta
- Ei oska öelda

* Vastajaid oli antud rühmas üldistuste tegemiseks liiga vähe

Joonis 10. Kui palju Te oleksite nõus mahetoidu eest ühe lapse kohta kuus juurde maksma? (% , n=74, vastajad, kelle leibkonnas on lasteaia- või üldhariduskoolis käivaid lapsi ning kes toetaks mahetoidule üleminekut ka siis, kui neil tuleks selle eest juurde maksta)

3.2. Suhtumine liha- ja kalavaba päeva sisseviimisesse koolides ja lasteaedades

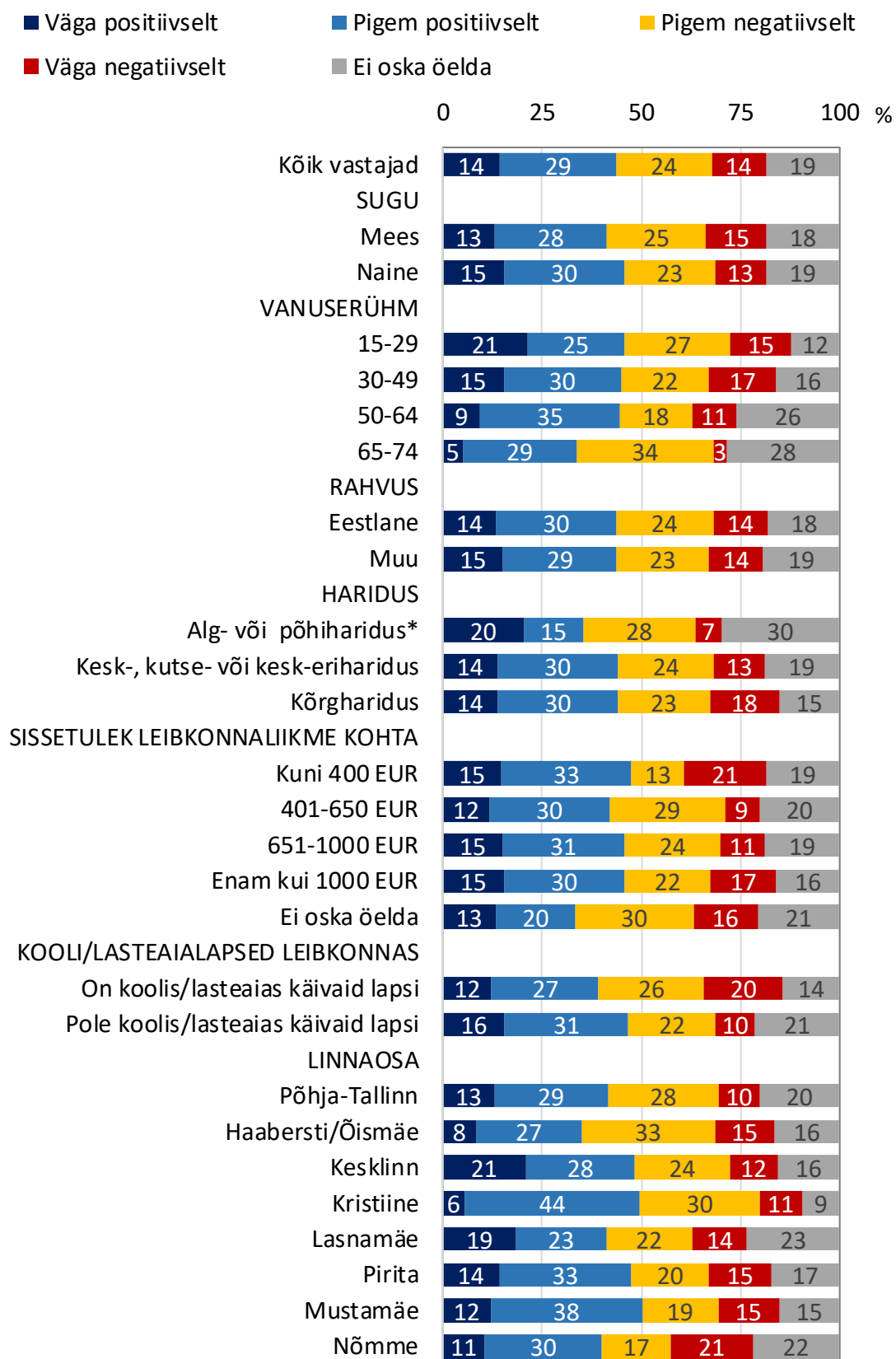
Ideesse teha Tallinna lasteaedades ja koolides nädalas üks liha- ja kalavaba päev suhtuvad tallinlased negatiivsemalt kui ideesse hakata lastele haridusasutustes pakkuma mahetoitu. Liha- ja kalavaba päeva sisseviimist koolides ja lasteaedades pooldab 44% tallinlastest, 38% seda ei poolda ja 19% ei oska arvamust avaldada. Vastuseis liha- ja kalavaba päeva juurutamisele on keskmisest kõrgem leibkonnades, kus on lasteaia- või üldhariduskoolis käivaid lapsi (46% on vastu) (Joonis 11).

Ka siinkohal paluti vastajail vabas vormis oma seisukohta põhjendada. Liha- ja kalavaba päeva kriitiliselt suhtuvad inimesed ütlesid oma arvamuse põhjenduseks kõige sagedamini seda, et lapsed peavad sööma liha iga päev, et saada kõik vajalikud ained. Mõned vastajad võrdsustasid liha/kalavaba menüü taimetoitlusega, öeldes, et ei poolda taimetoitlust. Öeldi ka seda, et sellise päeva korraldamises ei nähta mõtet, et lapsele peaks toidu osas jääma valikuvõimalus (kas süüa liha/kala või mitte) ning et laps võib sel päeval jääda söömata (kokad ei pruugi osata teha häid liha/kalavabu toite). Leidus ka neid, kes pooldasid lihavaba päeva, kuid arvasid, et kala peaks sel päeval menüüsse siiski jääma.

Liha- ja kalavaba päeva pooldavates kommentaarides nimetati seda, et selline päev võib olla kasulik lapse tervisele (selline toit ei koorma organismi) ning et see aitab mitmekesistada laste menüüd ja harjutab lapsi taimetoiduga (näitab lastele, et ka taimetoit võib olla maitsev).

Ligi 40% küsitletutest jättis oma arvamuse liha- ja kalavaba päeva osas põhjendamata.

Joonis 11. Kuidas Te suhtute ideesse teha Tallinna lasteaedades ja koolides nädalas üks liha- ja kalavaba päev? (% , n=kõik vastajad)

* Vastajaid oli antud rühmas üldistuste tegemiseks liiga vähe

KOKKUVÕTE

Käesolev uuringuraport põhineb küsitlusel, mis viidi läbi 2018. aasta märtsis, kaardistamaks Tallinna elanike mahetoidu-alast teadlikkust ja hoiakuid. Kokku küsitleti interneti teel 504 Tallinna elanikku. Küsitlusuuringu tellijaks oli Tallinna Linnakantselei, küsitluse viis läbi ning esmase analüüsi käesoleva uuringuraporti näol koostas Turu-uuringute AS. Ajaliste võrdluste koostamisel on kasutatud Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt 2016. aastal läbi viidud uuringu „Eesti elanike toidukaupade ostueelistused ja hoiakud“ tulemusi.

Teadlikkus mahetoidust ja öko-/mahemärgistest

EL-i mahelogo on märganud 46% ja Eesti ökomärgist 66% pealinlastest (võrdluseks: 2016. a elanikkonnaküsitluses oli EL-i mahelogo märganud 45% ja Eesti ökomärki 46% eestimaalastest). EL-i mahelogo märganud tallinlastest seostas 32% märgist Euroopa Liiduga ja 45% lihtsalt öko- või mahetoodetega. Eesti ökomärgi märkajatest seostas valdav osa märgist öko/mahe/puhaste toodete, ökoloogilise põllumajanduse/tootmisega või kvaliteedikontrolliga.

Tallinlaste arusaam mahetoidust kattub suures osas mahetoidu n-ö ametliku määratlusega - 69% peab mahetoiduks otse tunnustatud mahetootjalt ostetud toiduaineid, 60% öko- või mahemärgistusega toiduaineid ja 55% ilma geneetiliselt muundatud organismideta (GMO-deta) toitu. Samas peab suur osa tallinlastest mahetoiduks ka sellist toitu, mis rangelt võttes ei vasta mahetoidu n-ö ametlikule määratlusele: 76% peab mahetoiduks ka ise kasvatatud puhast toitu (mis on kasvatatud sünteetiliste väetiste ja taimekaitsevahenditeta), 30% kõiki eripoest (mahe-, öko- või loodustoodete poest) ostetud toiduaineid, 29% kõiki otse tootjalt (talust väiketöötjalt, turult) ostetud toiduaineid, 16% kõiki toidusaaduseid, mis on Eestis kasvatatud, ja 11% kõiki toiduaineid, mis on Eestis toodetud. Konjunktuuriinstituudi 2016. aasta uuringu¹² põhjal oli kogu elanikkonna toonane teadlikkus mahetoidust pisut madalam kui tallinlaste teadlikkus käesolevas küsitluses.

Mahetoidu tarbimine

Tallinlastest 21% on viimase 12 kuu jooksul vähemalt kord nädalas (isiklikult) mahetoitu ostnud, sealjuures 2% ostab mahetoitu pea iga päev ja 19% kord või paar nädalas. Korra või paar kuus ostab mahetoitu 21% pealinlastest ning harvemini kui kord kuus viiendik. Üldse ei ole 12 kuu jooksul mahetoitu ostnud 15% tallinlastest. Suhteliselt suur osa küsitletutest (23%) ei osanud mahetoodete ostmise sagedust hinnata, mis viitab sellele, et mahetoodete tarbimist ei tähtsustata sedavõrd, et sellele eraldi tähelepanu pöörata.

¹² Allikas: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2016/uuring-2016-ostueelistused.pdf>

Võrreldes 2016. aasta elanikkonnaküsitlusega on tallinlaste seas mahetoidu ostjate osatähtsus 2018. aastal sarnane, kuid iganädalaste ostjate osakaal suurem. Mahetoidu sagedasi ostjaid on keskmisest enam kõrgharidusega tallinlaste seas.

Arvestades mahetoidu suhteliselt kõrgemat hinda võrreldes suurtootjate toodetega, pole kuigi üllatav, et mahetoit moodustab leibkondade toidukorvist üldjuhul suhteliselt väikese osa. Tallinna leibkondadest 8 protsendil moodustab mahetoit toidukorvist enam kui poole, 14 protsendil 21-50%, 14 protsendil 11-20% ja 26 protsendil kuni 10%. Pealinlastest 8%-i sõnul ei sisalda nende leibkonna toidukorv üldse mahetoitu ning 30% ei oska mahetoodete osakaalu oma leibkonna toidukorvis hinnata.

Suhtumine mahetoidu pakkumisse koolides ja lasteaedades

Ideesse hakata Tallinna lasteaedades ja koolides pakkuma lastele mahetoitu suhtub 86% pealinlastest positiivselt. Positiivset suhtumist põhjendati kõige sagedamini mahetoidu tervislikkuse ja kasulikkusega.

Tallinlastest, kelle leibkonnas on lasteaia või üldhariduskoolis käivaid lapsi, toetab oma lapse lasteaia/kooli üleminekut mahetoidule 87%, 6% on selle vastu ja 7% ei oma kindlat seisukohta. Samas pooldatakse mahetoidule üleminekut enamasti vaid sel juhul, kui selle eest maksab kohalik omavalitsus (51% vastajatest). Ise oleks valmis antud ettevõtmisesse rahaliselt panustama 36% küsitletutest, kellest omakorda pooled oleksid selle nimel valmis ühe lapse eest ühes kuus juurde maksma kuni 10 eurot, 38% 11-20 eurot, 10% 21-30 eurot ja 3% rohkem.

Liha- ja kalavaba päeva sisseviimist koolides ja lasteaedades pooldab 44% tallinlastest, 38% seda ei poolda ja 19% ei oska arvamust avaldada. Vastuseis liha- ja kalavaba päeva juurutamisele on keskmisest kõrgem leibkondades, kus on lasteaia või üldhariduskoolis käivaid lapsi (46% on vastu). Liha- ja kalavaba päeva kriitiliselt suhtuvad inimesed ütlesid oma arvamuse põhjenduseks kõige sagedamini seda, et lapsed peavad sööma liha iga päev, et saada kõik vajalikud ained. Liha- ja kalavaba päeva pooldajad seevastu arvasid, et selline päev võib olla kasulik lapse tervisele (selline toit ei koorma organismi) ning et see aitab mitmekesistada laste menüüd.

LISA 1 Eestikeelne küsitlusankeet

Tallinlaste mahetoidu-teemaline küsitlus

T1. Palun märkige oma sugu:

1. Mees
2. Naine

T2. Palun märkige oma vanus (täisaastates).

_____

JÄTKAVAD AINULT 15-74AASTASED!

T3. Palun märkige oma elukoht:

1	Tallinn
2	Harjumaa
3	Hiiumaa
4	Ida-Virumaa
5	Jõgevamaa
6	Järvamaa
7	Läänemaa
8	Lääne-Virumaa
9	Põlvamaa
10	Pärnumaa
11	Raplamaa
12	Saaremaa
13	Tartumaa
14	Valgamaa
15	Viljandimaa
16	Võrumaa

JÄTKAVAD AINULT TALLINLASED!

T4. Millises linnaosas Te elate?

1. Põhja-Tallinn
2. Haabersti/ Õismäe
3. Kesklinn
4. Kristiine
5. Lasnamäe
6. Pirita/ Merivälja
7. Mustamäe
8. Nõmme

T5. Mis on Teie rahvus?

- 1 Eestlane
- 2 Venelane
- 3 Muu rahvus

K1. Kas Te olete kunagi märganud toidukaupadel järgmist märgistust?

1. Jah
2. Ei – JÄTKA K2
3. Ei oska öelda – JÄTKA K2

K1A. Mida see märk Teie arvates tähistab? Palun kirjutage: _____

K2. Kas Te olete kunagi märganud toidukaupadel järgmist märgistust?

1. Jah
2. Ei – JÄTKA K3
3. Ei oska öelda – JÄTKA K3

K2A. Mida see märk Teie arvates tähistab? Palun kirjutage: _____

K3. Mida Teie peate mahetoiduks ehk ökoloogiliseks toiduks? Palun märkige kõik Teie arvates sobivad vastused.

1. Eestis toodetud toitu
2. Eestis kasvatatud toitu
3. Ise kasvatatud puhast toitu (sünteesiliste väetiste ja taimekaitsevahenditeta)
4. Toitu, mis ei sisalda geneetiliselt muundatud organisme (GMO-sid)
5. Otse tootjalt (talust, väiketootjalt, turult) ostetud toiduained
6. Otse tunnustatud mahetootjalt (talust, väiketootjalt, turult) ostetud toiduained (ei ole kasutatud mineraalset lämmastikväetist, geneetiliselt muundatud toorainet, tootmine on kontrollitud)
7. Poest ostetud toiduaineid, mis kannavad öko- või mahemärgistust (ei ole kasutatud mineraalset lämmastikväetist, geneetiliselt muundatud toorainet, tootmine on kontrollitud)
8. Kõiki eripoest (mahe-, öko- või loodustoodete poest) ostetud toiduaineid
9. Muu, palun täpsustage: _____
10. Ei oska öelda

Mahetoiduks loetakse tunnustatud mahetootja poolt toodetud tooteid. Kauplustes on mahetooted vastavalt märgistatud, näiteks Euroopa Liidu mahepõllumajanduse märgiga või Eesti ökomärgiga.

K4. Kui sageli Te olete isiklikult viimase 12 kuu jooksul ostnud mahetoitu?

1. Pea iga päev
2. Kord või paar nädalas
3. Kord või paar kuus
4. Harvemini kui kord kuus
5. Ei ole ostnud mahetoitu
6. Ei oska öelda

K5. Kui suure osa Teie leibkonna praegusest toidukorvist (ehk toidukaupadest, mida Teie leibkond tarbib) moodustab mahetoitu?

1. 81-100%
2. 51-80%
3. 21-50%
4. 11-20%
5. Kuni 10%
6. Üldse ei tarbi mahetoitu
7. Ei oska öelda

K6. Kuidas Te suhtute ideesse hakata Tallinna lasteaedades ja koolides pakkuma lastele mahetoitu?

1. Väga positiivselt
2. Pigem positiivselt
3. Pigem negatiivselt
4. Väga negatiivselt
5. Ei oska öelda

K6A. Palun põhjendage oma seisukohta. _____

K7. Kas Teie leibkonnas on lasteaia või üldhariduskoolis käivaid lapsi? VÕIB OLLA MITU VASTUST

1. On lasteaia käivaid lapsi
2. On üldhariduskoolis (alg-, põhi- või keskkoolis või gümnaasiumis) käivaid lapsi
3. Ei ole – JÄTKA K10

K8. Kuidas Te suhtuksite sellesse, kui Teie lapse/ laste lasteaed või kool läheks üle mahetoidule?

ÜKS VASTUS

1. Toetaksite mahetoidule üleminekut isegi siis, kui selle eest tuleks Teil juurde maksta
2. Toetaksite seda ainult siis, kui selle eest maksab kohalik omavalitsus – JÄTKA K10
3. Ei toeta – JÄTKA K10
4. Ei oska öelda – JÄTKA K10

K9. Kui palju Te oleksite nõus mahetoidu eest ühe lapse kohta kuus juurde maksma?

1. Kuni 10 eurot
2. 11-20 eurot
3. 21-30 eurot
4. Rohkem kui 30 eurot

VASTAVAD KÕIK:

K10. Kuidas Te suhtute ideesse teha Tallinna lasteaedades ja koolides nädalas üks liha- ja kalavaba päev?

1. Väga positiivselt
2. Pigem positiivselt
3. Pigem negatiivselt
4. Väga negatiivselt
5. Ei oska öelda

K10A. Palun põhjendage oma seisukohta. _____

Lõpetuseks mõned viimased küsimused Teie enda kohta.

T6. Milline on Teie haridus?

1. Alg- või põhiharidus
2. Keskharidus, kutseharidus või kesk-eriharidus
3. Kõrgharidus
4. *Ei soovi avaldada*

T7. Kas Te olete hetkel peamiselt...:

1. töötav
2. töötav (üli)õpilane
3. töötav pensionär
4. töötu, tööd otsiv
5. õpilane või üliõpilane
6. (töövõimetus)pensionär või vähenenud töövõimega inimene
7. lapsehoolduspuhkusel olija
8. muudel põhjustel mittetöötav (sh kodune)
9. muu, palun täpsustage: _____

T8. Kui palju inimesi elab Teie leibkonnas (koos Teiega kokku): _____

KÜSIDA T9 KUI T8>1:

T9. Kui palju on Teie leibkonnas alla 18aastaseid lapsi?

1. Mitte ühtegi
2. 1 laps
3. 2 last
4. 3 või enam last

T10. Millisesse vahemikku jääb Teie leibkonna keskmine netosissetulek kuus ühe leibkonnaliikme kohta? Selle arvutamiseks liitke palun kokku kõigi leibkonnaliikmete sissetulekud (sh palgad, pensionid toetused, stipendiumid ja muud tulud) ja jagage saadud summa leibkonnaliikmete arvuga.

- 1 Kuni 200 €
- 2 201 - 300 €
- 3 301 - 400 €
- 4 401 - 500 €
- 5 501 - 650 €
- 6 651 - 800 €
- 7 801 – 1000 €
- 8 1001 – 1300 €
- 9 1301-1600 €
- 10 Üle 1600 €
- 11 *Ei oska öelda*